

A. Strateški in dolgoročni cilji prejemnika, ukrepi za njihovo doseg, ciljne in izhodiščne vrednosti ter kazalniki prejemnika, s katerimi spremlja doseganje ciljnih vrednosti

Opis

Raziskave so ena od osrednjih funkcij javnega zdravja. Namenjene so vpogledu v dejansko stanje in iskanju inovativnih rešitev ter učinkovitih ukrepov na področju javnega zdravja. Javno zdravje v Sloveniji še ni prepoznano kot pomembna multidisciplinarna stroka, zato je področje raziskav razdrobljeno na posamezne stroke, ki se na tem področju prepletajo. Javnozdravstvene raziskave se v posameznih elementih pomembno razlikujejo od kliničnih raziskav. Pri javnozdravstvenih raziskavah se uporabljajo tako kvantitativne kot kvalitativne raziskovalne metode, ki se sicer pretežno uporabljajo na področju družboslovnih znanosti. Vpliv različnih okoljskih dejavnikov na zdravje ljudi (fizikalno, kemijsko, biološko in družbeno okolje) se meri in analizira tako na individualnem kot tudi na populacijskem nivoju. Na slednjem je torej opazovana enota določena populacija. Raziskave zdravja na populacijskem nivoju so pomembne, saj zagotavljajo znanstveno podporo zdravstvenim politikam in procesom odločanja. Raziskave v javnem zdravju spadajo na področje aplikativnih raziskav in stremijo k temu, da bi njihove rezultate uporabili v praksi.

NIJZ bo še okrepil svoja prizadevanja za raziskave, usmerjene v razvoj novih znanj in pristopov v javnem zdravju. Pri tem bo NIJZ razvijal lastne projekte na prioritetnih področjih dejavnosti in se kot nosilec ali kot partner vključeval v domače in mednarodne projekte. NIJZ bo krepil svojo raziskovalno skupino in razvijal kriterije, ki bodo prispevali k večji kakovosti te skupine.

Poseben poudarek bo na krepitvi sodelovanja raziskovalcev na področju javnega zdravja, ki so sicer vključeni v različne organizacije in raziskovalne skupine. Glede na interdisciplinarno naravo področja javnega zdravja je tako sodelovanje nujno. Z ustanovitvijo posebne platforme, ki bo namenjena povezovanju raziskovalcev ter izmenjavi informacij, namerava NIJZ v naslednjih letih vzpostaviti veliko skupino raziskovalcev na področju javnega zdravja, ki bo kos izzivom na tem področju, predvsem pa bo to omogočilo uspešno povezovanje in sodelovanje z mednarodnimi raziskovalnimi organizacijami na področju javnega zdravja.

Glavni strateški cilj: NIJZ bo z večanjem obsega in uspešnosti raziskav prispeval k razvoju novih znanj in pristopov v javnem zdravju z namenom izboljšanja zdravja prebivalstva.

Specifični strateški cilji:

- Širok nabor ekspertov in raziskovalcev, ki so aktivni tako na nacionalni ravni kot mednarodno
- Visoka kakovost objav NIJZ raziskovalcev
- Širok nabor objav NIJZ raziskovalcev - članki objavljeni v domačih in mednarodnih znanstvenih revijah
- NIJZ v celoti izvaja ARIS mehanizem za stabilno financiranje
- NIJZ raziskave dosegajo najvišji etični standard
- Vsi zaposleni na NIJZ imajo enak dostop do raziskovalnih priložnosti, ne glede na spol
- Raziskave in projekti dosegajo visoko stopnjo prepoznavnosti v strokovnih krogih in ciljnih skupinah NIJZ
- NIJZ prepoznan kot pomemben partner v javnozdravstvenih projektih na evropski ravni
- NIJZ krepi zmogljivost za prevzemanje strateških nalog in vodenje mednarodnih konzorcijev projektnih partnerjev

UKREPI

Splošni ukrepi, ki smo jih predvideli za doseg cilja, so:

- Z nadgradnjo kriterijev raziskovalne uspešnosti bomo spodbujali raziskovalno dejavnost in raziskovalno uspešnost raziskovalcev.
- Po metodi informiranega odločanja o politikah (Evidence-informed Policy-making) bomo prispevali k učinkovitemu prenosu znanstvenih dokazov v procese oblikovanja politik in si prizadevali za večjo uporabnost raziskovalnih izsledkov.
- Povezovanje z raziskovalnimi skupinami in raziskovalci na področju javnega zdravja ter vzpostavitev tesnega sodelovanja pri raziskovanju.

Specifični ukrepi in kazalniki za vsak cilj, skupaj z izhodiščnimi in ciljnimi vrednostmi, so opredeljeni v Preglednici 1.

AKTIVNOSTI

Za doseg dolgoročnega cilja si bomo še posebej prizadevali za uspešno izvedbo naslednjih aktivnosti:

- Sodelovanje v raziskovalnih projektih, ki predstavljajo sestavni del rednega procesa dela v okviru letnega načrta NIJZ.
- Ustanovitev raziskovalne platforme za področje javnega zdravja in s tem v zvezi še oblikovanje posebnega usmerjevalnega telesa, katerega naloga bo predvsem krepiti medsebojno sodelovanje različnih raziskovalcev, katerih raziskave segajo na polje javnega zdravja.
- Spodbujanje domače znanstvene publicistike, zlasti podpora reviji Zdravstveno varstvo in reviji Javno zdravje

Preglednica 1

Zap. št. cilja	Naziv strateškega in dolgoročnega cilja	Uvrstitev cilja uvrstitev cilja v kategorijo/e: (1) znanstvena odličnost, (2) družbeni in gospodarski vpliv, (3) mednarodna vpetost	Ukrep za vsak cilj navedite ukrep(e) za doseg cilja	Kazalnik za vsak ukrep navedite kazalnik za spremljanje doseganja ciljne vrednosti	Izhodiščna vrednost (2022) za vsak kazalnik navedite izhodiščno vrednost v letu 2022	Ciljna vrednost (2027) za vsak kazalnik navedite ciljno vrednost v letu 2027	Komentar kratek komentar o načinu spremljanja kazalnika, če kazalnik ni opredeljen številčno
1	Širok nabor ekspertov in raziskovalcev, ki so aktivni tako na nacionalni ravni kot mednarodno	1	Zaposlene spodbujamo k aktivnemu sodelovanju v raziskovalnih projektih (domačih in mednarodnih) z različnimi institucionaliziranimi podpornimi ukrepi: podporna projektna pisarna za vodenje projektov, ki podpira raziskovalce pri vseh projektnih nalogah (prijava, izvedba, poročanje, revizije) za razbremenitev administrativnih nalog, orodje za vodenje projektov 4pm popolnoma integriran v vse interne postopke, spodbude za zaposlene, ki so aktivni pri raziskovanju – udeležba na konferencah, izobraževanju, itd.	1) Število aktivnih raziskovalcev 2) Odstotek aktivnih raziskovalcev, ki hkrati sodelujejo pri EU projektih	1) 63 2) 49,2% (31/63 raziskovalcev)	1) 120 2) 75% (90/120 raziskovalcev)	
2	Visoka kakovost objav NIJZ raziskovalcev	1	Raziskovalci so opremljeni s potrebnimi orodji in sredstvi za kakovostno raziskovanje. Vsaka notranja organizacijska enota prejme letna sredstva za izobraževanje in usposabljanje na področjih, ki jih strateško določijo vodje. Raziskovalce spodbujamo k sodelovanju v naj sodobnejših projektih in raziskovalnih skupinah.	Kakovost objav merjena s kriteriji ARIS	6.4	8	
3	Širok nabor objav NIJZ raziskovalcev - članki objavljeni v domačih in mednarodnih znanstvenih revijah	1	Raziskovalce spodbujamo k objavljanju visoko kakovostnih člankov na platformah NIJZ – znanstvenih revijah in konferencah. NIJZ spodbuja članstvo v raziskovalni skupini, kot tudi objavo v domačih revijah. Sredstva se dodelijo za objave v mednarodnih revijah v okviru proračuna posameznega projekta.	1) število objav v znanstvenih revijah z Impact Factorjem 2) vsi objavljeni znanstveni članki na NIJZ	1) 252 (2017-2022) 2) 1191	1) 350 2) 7000	
4	NIJZ v celoti izvaja ARIS mehanizem za stabilno financiranje	1	Sprejet je bil notranji pravilnik za izvajanje stabilnega financiranja. Služba za upravljanje projektov in raziskovalno dejavnost (SUPRD) redno spremlja izvajanje vseh mehanizmov stabilnega financiranja, tako s finančnega kot vsebinskega vidika.	Število programov znotraj stabilnega financiranja	3	5	
5	NIJZ raziskave dosegajo najvišji etični standard	2	Raziskovalci so seznanjeni z zahtevami glede etike raziskav, na to opozarjajo predstojniki centrov in je spodbujeno s strani vodstva NIJZ.	Odstotek prijav na etično komisijo	70%	100%	
6	Vsi zaposleni na NIJZ imajo enak dostop do raziskovalnih priložnosti, ne glede na spol	2	Vsi raziskovalci na NIJZ so obravnavani enakopravno, tudi v skladu z Načrtom za uveljavljanje enakosti spolov NIJZ (prva različica objavljena 2021), ki na institucionalni ravni določa podrobne ukrepe za spodbujanje enakosti spolov in enakega dostopa do vseh možnosti.	Odstotek moških in žensk v raziskovalni skupini	26% moških in 74% žensk	Sorazmerno glede na strukturo zaposlenih	
7	Raziskave in projekti dosegajo visoko stopnjo prepoznavnosti v strokovnih krogih in ciljnih skupinah NIJZ	2	NIJZ se v celoti zavezuje načelu odprte znanosti - ključne informacije o vsakem aktivnem projektu na NIJZ so objavljene na namenski podstrani spletne strani NIJZ, ki dosega veliko število ogledov. Vsaka projektna izkaznica vključuje osnovne informacije o projektu, informacije o vodji projekta, projektni pisarni ter dodano vrednost za Slovenijo. Ključne strokovne ciljne javnosti se vsako leto zberejo na Konferenci javnega zdravja, ki jo organizira NIJZ in pokriva različne strateške teme ter združuje več kot 300 ključnih deležnikov s področja slovenskega javnega zdravja.	Odstotek projektnih izkaznic ARIS projektov na spletni strani NIJZ	58% (30 od skupno 51 aktivnih ARIS projektov v letu 2022 so imeli objavljeno projektno izkaznico)	75% vseh ARIS projektov na NIJZ ima projektno izkaznico na spletni strani	
8	NIJZ prepoznan kot pomemben partner v javnozdravstvenih projektih na evropski ravni	3	NIJZ sodeluje pri ključnih strateških projektih in pobudah na ravni EU. Skozi desetletja izkušenj in sodelovanja v mednarodnih konzorcijih so raziskovalci zgradili stabilne in široke mreže strokovnjakov na področju javnega zdravja. S svojimi izkušnjami pri preteklih projektih NIJZ velja za pomembnega partnerja na področju javnega zdravja v srednji Evropi in EU.	Število sodelovanj v mednarodnih projektih	30 (upoštevani so samo centralizirani EU skladi kot so EU4Health, Horizon Europe, itd)	75	
9	NIJZ krepi zmogljivost za prevzemanje strateških nalog in	3	NIJZ si prizadeva sodelovati pri projektih, kjer smo vodilni partner ali vodimo delovni paket, saj imajo ti projekti najvišjo dodano vrednost. V	Število projektov, pri katerih ima NIJZ vodilno vlogo	5	14	

	vodenje mednarodnih konzorcijev projektnih partnerjev		našem letnem programu dela so opredeljena strateška področja projektov v prihodnjem letu. Razpise skrbno spremljamo, da prepoznamo strateške teme. SUPRD je visoko usposobljena enota za prijavo projektov, kjer je NIJZ v vodilni vlogi, saj smo na NIJZ v preteklosti vodili večje število projektov iz zdravstvenih programov agencije HaDEA (koordinator/vodja delovnega paketa).	(koordinator/vodja delovnega paketa)				
--	---	--	---	--------------------------------------	--	--	--	--

B. Razvojni cilji prejemnika, ukrepi za njihovo doseganje, ciljne in izhodiščne vrednosti ter kazalniki, s katerimi spremlja doseganje ciljnih vrednosti

Opis

Glavni razvojni cilj: prispevati k zdravju z obsegom in uspešnostjo raziskovalne dejavnosti NIJZ.

Podrobneje so predstavljeni v Načrtu izvajanja znanstvenoraziskovalne dejavnosti NIJZ, ki vključuje razvoj dejavnosti v okviru institucionalnega stebra financiranja in programskega stebra financiranja.

Specifični razvojni cilji so:

- Povečanje mednarodnega ugleda in vpliva revije Zdravstveno varstvo na področju javnega zdravja
- Nabor mladih raziskovalcev za pomembno revitalizacijo ključnih strateških javnozdravstvenih področij, ki jih pokriva NIJZ
- Spodbujanje prenosa znanja prek najizkušenejših raziskovalcev, ki imajo akademske nazive

UKREPI ZA DOSEGANJE RAZVOJNEGA CILJA:

Splošni ukrepi za doseganje naših razvojnih ciljev se med drugim nanašajo na:

- pogoje dela (financiranje),
- znanstveno odličnost,
- razvoj kadrov z upoštevanjem načela enakih možnosti,
- odprto znanosti in odgovorno upravljanje raziskovalnih podatkov,
- spoštovanje standardov etike in integritete v raziskovanju,
- upoštevanje enake zastopanosti spolov in različnost spolov pri načrtovanju in izvajanju raziskav,
- internacionalizacijo,
- prenos znanja v družbo in krepitev strokovnega, družbenega in gospodarskega vpliva.

Specifični ukrepi in kazalniki za vsak cilj, skupaj z izhodiščnimi in ciljnimi vrednostmi, so opredeljeni v Preglednici 2.

Preglednica 2

Zap. št. cilja	Naziv razvojnega cilja	Uvrstitev cilja v kategorijo/e: (1) znanstvena odličnost, (2) družbeni in gospodarski vpliv, (3) mednarodna vpetost	Ukrep za vsak cilj navedite ukrep(e) za doseg cilja	Kazalnik za vsak ukrep navedite kazalnik za spremljanje doseganja ciljne vrednosti	Izhodiščna vrednost (2022) za vsak kazalnik navedite izhodiščno vrednost v letu 2022	Ciljna vrednost (2027) za vsak kazalnik navedite ciljno vrednost v letu 2027	Komentar kratek komentar o načinu spremljanja kazalnika, če kazalnik ni opredeljen številčno
1	Povečanje mednarodnega ugleda in vpliva revije Zdravstveno varstvo na področju javnega zdravja	1	Vse raziskovalce aktivno spodbujamo k objavljanju svojih del v internih revijah, kot so Zdravstveno varstvo. Pri internih projektih aktivno spodbujamo objavo člankov v reviji Zdravstveno varstvo.	Impact factor revije Zdravstveno varstvo	1.607 (2017-2022)	2.2 (2023-2027)	
2	Nabor mladih raziskovalcev za pomembno revitalizacijo ključnih strateških javnozdravstvenih področij, ki jih pokriva NIJZ	1	Redno objavljamo razpise za mlade raziskovalce. Izkušene raziskovalce s potrebnimi kvalifikacijami spodbujamo, da prevzamejo vlogo mentorjev.	Število mladih raziskovalcev	2	5	
3	Spodbujanje prenosa znanja prek najizkušenejših raziskovalcev, ki imajo učiteljske nazive	1	Višje eksperte spodbujamo, da sodelujejo v pedagoških dejavnostih v njihovem kariernem razvoju. Raziskovalci imajo ob rednih delovnih nalogah možnost sodelovanja pri razvojnih in pedagoških dejavnostih.	Število raziskovalcev v raziskovalni skupini, ki imajo učiteljske nazive (docent/izredni profesor/redni profesor)	9	30	

C. Načrt izvajanja znanstvenoraziskovalne dejavnosti

Načrt

NAČRT IZVAJANJA ZNANSTVENORAZISKOVALNE DEJAVNOSTI NIJZ, KI VKLJUČUJE RAZVOJ DEJAVNOSTI V OKVIRU INSTITUCIONALNEGA STEBRA FINANCIRANJA IN PROGRAMSKEGA STEBRA FINANCIRANJA

1- PROGRAMSKE SKUPINE

V okviru NIJZ delujejo tri programske skupine. Od tega je ena skupina interna, raziskovalci NIJZ pa sodelujejo še v dveh programskih skupinah. V obdobju do leta 2027 bomo ustanovili vsaj dve novi programski skupini in sicer za področje duševnega zdravja ter za področje javnega zdravja. Na ta način bo mogoče raziskovalno polje veliko bolje podrediti potrebam, ki jih imamo kot družba na teh dveh področjih.

2 - ZNANSTVENA ODLIČNOST

Zagotovili bomo spremljanje znanstvene odličnosti, ki jo bomo merili z dosežki raziskovalcev. Na spletni strani bomo javno objavili dosežke ter na tak način javnosti seznanili z znanstveno odličnostjo, ki velikokrat ostane prezrta.

Poleg tega bomo natančno opredelili kriterije za vključitev v raziskovalno skupino, kot tudi pogoje za delovanje v okviru raziskovalne skupine.

3 - REGISTRIRANI RAZISKOVALCI IN MLADI RAZISKOVALCI

Na NIJZ je sicer veliko registriranih raziskovalcev, ki pa niso redno raziskovalno aktivni. Razmere se izboljšujejo, vendar je potrebno tudi sistematično pristopiti.

Razvoj kadrov je izjemnega pomena za nadaljnji razvoj javnega zdrava. Trenutno imamo na NIJZ dva mlada raziskovalca, kar je premalo.

Ocenjujemo, da je potrebno v naslednjih letih zagotoviti mesto vsaj petim mladim raziskovalcem.

4 - ETIKA

Zagotavljanje etičnih standardov pri sodelovanju v študijah je ključnega pomena za ohranjanje in razvoj zaupanja javnosti ter potencialnih sodelujočih v raziskavah. Nenazadnje je to tudi pogoj za zagotavljanje kredibilnosti raziskovalcev in NIJZ. Poleg tega je to predpogoj za doseg znanstvene odličnosti ter mednarodne prepoznavnosti dosežkov. V okviru NIJZ deluje interna etična komisija, ki presodi ali je potrebno iz etičnega vidika predlogu raziskave še kaj dodati. Poleg tega ta komisija tudi presodi, v katerih primerih je potrebno pridobiti dovoljenje od državne etične komisije, ki deluje v okviru Ministrstva za zdravje. Cilj je, da nobena raziskava ne poteka brez etične presoje.

5 - INTERNACIONALIZACIJA

Nadaljnje vzpodbujanje mednarodnih povezav na področju raziskovanja je bistvenega pomena za razvoj javnega zdravja, saj na številnih področjih raziskovanje samo v domačem okolju ne zadostuje. NIJZ si bo prizadeval tako za koordinacijo posameznih mednarodnih projektov ali delovnih paketov, kot tudi za aktivno sodelovanje v projektih. Poleg vključevanja uveljavljenih raziskovalcev v mednarodne organizacije in sodelovanja, bomo aktivno spodbujali tudi mlajše (mladi raziskovalci, študenti 3. stopnje) ter na tak način delovali v smislu krepitve kompetenc, veščin in širitve obzorja pri mlajših sodelavcih.

6 - PRENOS ZNANJA V DRUŽBO

Zagotovili bomo podporo reviji Zdravstveno varstvo (IF 2021 1.603) in zagotavljanje njenega rednega izhajanja. Raziskovalce, ki delujejo na področju javnega zdravja, bomo spodbujali k objavljanju v tej reviji. Poleg tega pa bomo spodbujali objavo raziskovalnih dosežkov na področju javnega zdravja tudi v drugih slovenskih revijah.

Za promocijo znanstvenih dosežkov bomo skrbeli tudi tako, da bomo poročali v različnih medijih in na spletu- še posebej preko socialnih omrežij, kjer ima NIJZ kontakt s preko 100 tisoč osebami.

7 - PODPORNOST DEJAVNOST

Za uspešno raziskovalno delo je izredno pomembno zagotavljanje dobrih pogojev dela. To vključuje zagotovitev časa in materialnih virov za raziskovalno delo kot tudi razvoj infrastrukture (oprema) ter podporo strokovnih služb, še posebej Službe za upravljanje projektov in raziskovalno dejavnost. Zagotovili bomo nadaljnji razvoj teh nujnih predpogojev za uspešno raziskovalno delo.

Zagotovili bomo najvišjo varnost raziskovanih podatkov, saj gre pogosto za posebej občutljive osebne podatke, zato je zelo pomembno odgovorno upravljanje raziskovalnih podatkov.

Upravljanje tveganj

Tveganje 1 :

OPIS: Zamuda pri oblikovanju novih programskih skupin.

Verjetnost: Mala

Vpliv: Srednji

Vezano na del načrta: 1 - PROGRAMSKA SKUPINA

Predlagani ublažitveni ukrepi:

Pravočasna preučitev vseh možnosti za ustanovitev novih raziskovalnih programov znotraj mehanizma za stabilno financiranje. Redno sodelovanje vodstva in podpornih skupin za upravljanje raziskovalne dejavnosti v skladu s Pravilnikom o stabilnem financiranju.

Tveganje 2 :

OPIS: Raziskovalci premalo aktivni

Verjetnost: Srednja

Vpliv: Visok

Vezano na del načrta: 2 - ZNANSTVENA ODLIČNOST

Predlagani ublažitveni ukrepi:

Redna spodbuda raziskovalcev s strani vodstva in neposrednih vodij. Raziskovalni dosežki objavljeni na internih in eksternih platformah (interni časopis Hišne novice, spletna stran www.nijz.si, družbeni kanali NIJZ). Individualna spodbuda vodji projekta, ki je izpostavljena na projektni izkaznici na spletni strani in raziskovalcem, ki sodelujejo.

Razbremenitev raziskovalcev na področju izvajanja rutinskih nalog.

Tveganje 3:

OPIS: Premalo mladih raziskovalcev

Verjetnost: Srednja

Vpliv: Visok

Vezano na del načrta: 3 - RAZISKOVALCI

Predlagani ublažitveni ukrepi:

Sprotno in vsakoletno spremljanje pogojev za vključitev mladih raziskovalcev. Pravočasna ureditev potrebnih internih procesov, da se objavi poziv za mlade raziskovalce, takoj ko je to mogoče in smiselno.

Tveganje 4:

OPIS: Raziskave potekajo brez etične presoje

Verjetnost: Mala

Vpliv: Visok

Vezano na del načrta: 4 - ETIKA

Predlagani ublažitveni ukrepi:

Raziskovalce se redno opominja na pomen etičnih standardov, preko različnih platform – znotraj centrov, raziskovalne skupine, internih platform za izobraževanje. Sprotno spremljanje poteka priprave raziskave prepreči, da bi raziskave, kjer bi bilo to potrebno, potekale brez etične presoje.

Tveganje 5:

OPIS: NIJZ ne pridobiva dovolj vodilnih projektov na strateških področjih

Verjetnost: Mala

Vpliv: Srednji

Vezano na del načrta: 5 - INTERNACIONALIZACIJA

Predlagani ublažitveni ukrepi:

Raziskovalci in vodstvo NIJZ aktivno spremljajo razpise in si prizadevajo, da so vključeni v razpis od samega začetka.

Sodelavci se vključujejo v ključne razprave na EU ravni glede oblikovanja novih delovnih načrtov in razpisov. Vodstvo seznani raziskovalce s prioritetskimi področji raziskovalnega dela. Prizadevamo si za podporo ključnih EU ustanov na področju projektne prijave in tako povečamo možnosti, da smo izbrani kot vodilni partner mednarodnega konzorcija.

Tveganje 6:

OPIS: Ni dovolj objav v revijah Zdravstveno varstvo in Javno zdravje

Verjetnost: Majhna

Vpliv: Srednji

Vezano na del načrta: 6 - PRENOS ZNANJA

Predlagani ublažitveni ukrepi:

Kjer je to mogoče vodstvo aktivno spodbuja objave v domačih znanstvenih revijah. V internih projektih in kjer je to smiselno dajemo prednost objavam v domačih revijah.

Tveganje 7:

OPIS: Proračun projekta ali raziskave ne pokrije vseh potrebnih podpornih stroškov

Verjetnost: Srednja

Vpliv: Srednji

Vezano na del načrta: 7 - PODPORA DEJAVNOST

Predlagani ublažitveni ukrepi:

Natančna preučitev razpisov pred prijavo za informirano odločitev vodstva pred vstopom v projekt. Znotraj operativnega postopka (OP 10 - Projektno vodenje) v sklopu sistema kakovosti so opredeljeni postopki, potrebni pred odobritvijo vstopa NIJZ v projekt. Prva ocena finančne konstrukcije in predvidene kadrovske zasedbe sta ključna dejavnika za odobritve sodelovanja pri projektu.

Znanstvena odličnost

Znanstvena odličnost je ključnega pomena za zagotavljanje zaupanja javnosti v raziskovalno delo v okviru NIJZ ter v rezultate, ki jih pridobimo s pomočjo raziskovanja. Težili bomo k zagotavljanju kontinuitete raziskovalnega dela ter podpirali sodelovanje z ustreznimi strokovnjaki, ki že imajo izkušnje pri raziskovanju specifičnega področja, ki ga prepoznavamo kot pomembnega za raziskovalno delo NIJZ. Posebej pomembna je verifikacija in preverjanje primernost uporabljenih raziskovalnih metod pa tudi presoja izvedljivosti raziskovalnega dela ter zmožnost doseganja raziskovalnih ciljev z viri, ki so dostopni.

Družbeni in gospodarski vpliv

Razvoj zdravstvenega sistema v Sloveniji je potrebno podpreti s kompleksnejšimi analizami zdravstvenih potreb, ki bodo pomenile kakovostni premik v oblikovanju politike zdravlja. Na podlagi verodostojnih podatkov o zdravstvenem stanju prebivalstva, razširjenosti dejavnikov tveganja za zdravje, vedenjskih značilnosti, ki pomembno vplivajo na odnos prebivalcev do varovanja zdravlja ter poznavanja vplivov posameznih družbenih dejavnikov, ki zmanjšujejo možnosti zagotavljanja enakosti v zdravju, bi bilo omogočeno ustrezno načrtovanje razvoja sistema zdravstvenega varstva. Pri tem je posebej pomembno zagotavljanje ustreznega razvoja zmogljivosti zdravstvene dejavnosti, ki morajo biti prilagojene sedanjim in dolgoročnim potrebam prebivalstva- še posebej bolj ranljivih skupin prebivalstva.

Raziskovanje bo za celotno družbo pomembno zlasti na področju večje usklajenosti sodelovanja deležnikov in optimizacije naporov posameznih služb pri neposrednem varovanju zdravja prebivalcev pred različnimi biološkimi dejavniki, ki povzročajo nalezljivimi boleznimi. Posebej je potrebno izpostaviti okužbe, povezane z zdravstvom, čezmejne grožnje ter druge dogodke, ki pomenijo tveganje za zdravje prebivalstva. S tem bo tudi slovenska strokovna javnost prispevala k mednarodnim prizadevanjem za krepitev interdisciplinarnega povezovanja in krepitev mednarodnega sodelovanja pri iskanju izboljšav na področju pripravljenosti in odzivanja na grožnje zdravju.

Eno od pomembnih raziskovalnih področijh znotraj javnega zdravja je duševno zdravje. Duševno zdravje je družbeni kapital, saj le duševno zdrav človek lahko prispeva k razvoju družbe. Poznavanje in razumevanje povezave med sodobnimi tehnologijami in duševnim zdravjem ima veliko aplikativno, družbenoekonomsko ter kulturno vrednost, saj nudi izhodišča za razvoj preventivnih in promocijskih programov na področju duševnega zdravja pri otrocih in mladostnikih ter s tem povezane večje družbeno-ekonomske enakosti. Poznavanje zakonitosti in trendov najbolj perečih duševnih problemov je ključnega pomena za razvoj različnih preventivnih programov kot tudi smernic, ki lahko prispevajo k ustvarjanju bolj pravične družbe.

Epidemiološko breme kroničnih nenalezljivih bolezni (KNB) predstavlja pomemben in naraščajoč globalni javnozdravstveni problem, ki spodkopava družbeni in gospodarski razvoj, in med drugim vpliva na povečanje neenakosti med državami in med populacijskimi skupinami. Večino (prezgodnjih) smrti zaradi KNB se v veliki meri lahko prepreči s skupnimi organiziranimi naporii več družbenih sektorjev; krepitevii politik v sektorjih zunaj zdravja in zdravstva, ki se ukvarjajo s skupnimi dejavniki tveganja, in sicer uporabo tobaka, nezdravim prehranjevanjem, telesno neaktivnostjo in škodljivo/tveganio porabo alkohola ter učinkovitejšim in pravičnejšim odzivom sistema zdravstvenega varstva na potrebe bolnikov s KNB.

Naslednje področje, ki je pomembno za ohranjanje in krepitev zdravja je prehrana in telesna dejavnost. Za uspešno delo na tem področju je zelo pomembno dobro poznavanje prehranskih navad prebivalstva ter v zvezi s tem razvoj primernih ukrepov za izboljšanje stanja. Slovenija ima enega najvišjih deležev prekomerno hranjenih prebivalcev v Evropski uniji. Posledice na zdravju so poznane in e potrebno hitro ukrepanje. Sočasno s spreminjanjem prehranskih navad pa je potrebno izboljšati telesno dejavnost- tudi zaradi vse bolj razširjenega sedentarnega vedenja, ki se kaže kot povečano breme bolezni zaradi skeletnih in mišičnih boolenj. Še posebej pri otrocih in mladostnikih je potrebno ustrezno ukrepati za zmanjšanje razširjenosti odvisnosti od alkohola, kajenja in prepovedanih drog, kar spet terja dobro poznavanje najbolj ogroženih skupin ter razvoj primernih ukrepov za zmanjšanje razširjenosti teh pojavov, ki ogrožajo zdravje in razvoj odrasčajočih.

Vse te aktivnosti so vpete v različne dolgoročne programe in druge strateške dokumente, ki zagotavljajo usklajeno delovanje različnih deležnikov. Raziskovalni program bo izrazilo multidisciplinaren in medinstitucionalen. Imel bo pomembne posredne in neposredne učinke na socialni in ekonomski razvoj Slovenije:

A) Pomen za oblikovalce politik

Cilji programa sledijo aktualnim potrebam in izzivom na področju javnega zdravja, ki izhajajo iz dosedanjih ocen zdravja in dejavnikov tveganja ter obstoječih varovalnih dejavnikov zdravja na področju socialno-ekonomskih, okoljskih in kulturnih determinant zdravja, ki najbolj vplivajo na zdravje prebivalcev Slovenije. Pri pripravi programa dela smo upoštevali že sprejete strateške dokumente in pripravljene akcijske načrte, in sicer Strategijo razvoja Slovenije 2030, Resolucijo o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2016–2025, »Skupaj za družbo zdravjaka«, Strategija razvoja zdravstvene dejavnosti na primarni ravni zdravstvenega varstva do leta 2031 (SRZDPR2031), Strategijo aktivnega in zdravega staranja, Resolucijo o nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015–2025 »Dober tek, Slovenija«, Resolucijo o Nacionalnem programu duševnega zdravja 2018–2028 (Program MIRA), Državni program za obvladovanje sladkorne bolezni (DPOSB) 2020–2030, Strategijo preprečevanja in obvladovanja okužbe s HIV/AIDS 2017–2025, Resolucijo o Nacionalnem programu na področju prepovedanih drog 2023–2030, Državni načrt za obvladovanje raka 2022–2026 (DPOR) ter nekatere strateško pomembne mednarodne dokumente, ki nadomeščajo odsotnost strateških opredelitev Slovenije.

B) Pomen za socialno ekonomski razvoj družbe

Program bo pomembno prispeval k socialnemu in ekonomskemu razvoju družbe. Prioritetne aktivnosti so namenjene podpori in razvoju zdravja zlasti za odpravljanje razlik v zdravju. Boljše zdravje ima za posledico večjo produktivnost delovno aktivnega prebivalstva na eni strani in manjše stroške zaradi bolezni in socialne stiske. To je še zlasti pomembno v času demografskih sprememb, ko se soočamo s porastom potreb in zahtev po zdravstvenih in socialnih storitvah. Razvoj nove metodologije bo povečal učinkovitost in kakovost klinične prakse. Poleg tega je cilj programa tudi preprečevanje razvoja kroničnih nenalezljivih bolezni za doseg optimalnega zdravja od rojstva naprej, ter zmanjšati stroške zdravstvene oskrbe. Rezultati raziskovalnega bodo tudi neposredno uporabljivi v gospodarski dejavnosti in bodo v podporo zaposlenim pri ohranjanju in krepitvi zdravja, s tem pa se bo povečevala produktivnost in torej tudi konkurenčnost našega gospodarstva.

C) Ozaveščanje javnosti, izobraževanje in človeški viri:

Program raziskovanja bo omogočal izboljšanje zdravstvene pismenosti in ozaveščenost javnosti o pomenu zdravja. Člani programa so aktivno vključeni v prenos znanja v študijske programe in učne načrte ter pri mentorstvu dodiplomskih in podiplomskih študentov ter mladih raziskovalcev. Dodatni prispevek programa je tudi razvoj ukrepov s pomočjo katerih je mogoče povečati kompetence na posameznih strokovnih področjih ter zagotoviti učinkovito in kakovostno delovanje partnerjev.

Mednarodna vpetost

Vsi projekti, ki jih izvajamo, so zasnovani na način, da nadgrajujejo našo osnovno dejavnost in pomembno prispevajo k dopolnitvi rednega dela raziskovalcev NIJZ. Aktivnosti, ki jih izvajamo v okviru projektov, pripomorejo k bolj kakovostnim rezultatom izvedenih nalog s področja vseh dejavnosti NIJZ. Večina projektov, ki jih izvajamo na NIJZ, je evropskih, tako se strokovnjaki vključujejo v mednarodne mreže in vzpostavljajo potrebne nove stike in pridobivajo nova znanja na ključnih področjih. Projekti omogočajo razvoj in krepitev kompetenc na novih področjih, zaposlitev novih sodelavcev in pogosto ponudijo možnost zaposlitve mladim na začetku svoje karierni poti, kar pomembno pripomore tudi k ciljem kadrovske politike NIJZ.

Večje evropske projekte bomo izkoristili tako, da pridobimo čim več dodane vrednosti za Slovenijo in za slovenske strategije na različnih področjih javnega zdravja. Ključni poudarek pri projektih financiranih iz sredstev programa EU4Health in Ministrstva za zdravje bodo predvsem implementacija že ugotovljenih dobrih praks in izvedba pilotnih projektov na različnih področjih. Tako bomo skušali zagotoviti čim več trajnostnih rešitev za

slovensko javno zdravje, ki jih lahko pridobimo s pomočjo nepovratnih evropskih sredstev.

Pri načrtovanju dela na projektih ima izjemen pomen presoja ključnih vsebinskih področij, ki jih bomo naslavljali. Strateški cilj NIJZ na področju načrtovanja projektov je vključitev v tiste projekte, ki imajo visoko dodano vrednost in so najbolj komplementarni področju dela.

Prednostna vsebinska področja za projektne prijave v obdobju od 2022-2027 so:

- Digitalizacija na področju spremljanja nalezljivih bolezni,
- Uvedba pilotnih dobrih praks na področju nenalezljivih bolezni,
- Zdravje otrok in mladostnikov,
- Zdravo staranje in krhkost,
- Podporni ukrepi za izvedbo Europe's Beating Cancer Plan (kot so populacijski presejalni programi in državni načrti za obvladovanje raka)
- Podpora implementaciji uredbe European Health Data Space in raba zdravstvenih podatkov,
- Varnost in zdravje pri delu,
- Zdravstvena pismenost,
- Duševno zdravje.

Projekti, ki jih bomo izvajali v obdobju od 2022-2027 so financirani s pomočjo različnih finančnih mehanizmov:

- nacionalna sredstva Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS),
- sredstva ZZS - terciar 1 - za delno sofinanciranje domačih in mednarodnih projektov,
- nacionalna sredstva Ministrstva za zdravje Republike Slovenije v okviru Javnega razpisa na področju varovanja in krepitve zdravja 2022-2025 in 2025-2028,
- sredstva kohezijske politike, kot so Operativni program Evropske kohezijske politike 2021-2027 (Evropski socialni sklad in Evropski sklad za regionalni razvoj) in Sklad za okrevanje in odpornost (Recovery and Resilience Facility),
- evropska sredstva EU4Health programa 2021-2027, ki je osrednji program EU za dolgoročne investicije na področju javnega zdravja državam članicam. Sredstva upravlja European Health and Digital Executive Agency (HaDEA). Večina projektov na NIJZ je v obliki t.i. Joint Actions in Direct Grants, skupni ukrepi med EU in državami članicami na ključnih področjih javnega zdravja,
- sredstva drugih evropskih mehanizmov, kot so program Horizon Europe, ERASMUS+ ter sredstva različnih evropskih agencij (kot je EUDA).

Pomemben vidik načrtovanja vpetosti NIJZ v mednarodne partnerske mreže je izbira projektov, pri katerih je NIJZ koordinator ali vodja delovnega paketa. Koordinator mednarodnega konzorcija ima pomembno vlogo, saj usmerja celoten delovni proces projekta. Tovrstni projekti poleg pomembnih raziskovalnih dosežkov prinašajo tudi veliko novih organizacijskih znanj pri uskladitvi in vodenju večjega števila tujih partnerjev iz različnih družbeno-kulturnih in socioekonomskih okoljih. Koordinatorski projekti prinašajo tudi največ možnosti, da v projekt uvrstimo tudi cilje in procese, ki so specifični za Slovenijo, tako imajo lahko projektni rezultati največji doprinos za slovensko javno zdravje. Specifični cilj: V obdobju 2022-2027 je cilj NIJZ sodelovati pri vsaj 4 projektih iz programa EU4Health ali drugih evropskih skladov, kjer smo vodilni partner ali vodja delovnega paketa.

Vodenje strateških delovnih paketov tudi prispeva k povečanju kompetenc raziskovalcev na področjih, ki so izjemno komplementarna za ključna področja dela. V obdobju 2022-2027 je cilj NIJZ povečati kompetence na področju trajnosti in implementacije projektnih izdelkov. Tako je cilj NIJZ voditi t.i. delovni paket »Sustainability and Implementation« znotraj projektov »Joint Action« v programu EU4Health. Raziskovalci, ki delajo na področju trajnostnih ukrepov poskrbijo za horizontalni transfer znanj, orodij in veščin, dobijo pregled nad stanjem ukrepov v celotnem evropskem prostoru in pridobijo širši pogled na specifičen javnozdravstveni problem, ki ga projekt naslavlja.

Pomemben cilj mednarodne vpetosti posameznih raziskovalcev je tudi izkoristek morebitnih sinergij. Spodbujamo člane domače raziskovalne skupine, da se vključijo v mednarodne projektne konzorcije in tako tvorijo most med domačo ARIS raziskovalno sfero in shemami financiranja evropskih zdravstvenih programov.

Preko t.i. decentraliziranih mehanizmov, ki so v upravljanju posameznih držav članic (kohezijski skladi, Načrt za okrevanje in odpornost) načrtujemo večji raziskovalni razvoj na nacionalni ravni. Večinoma bomo upravljali projekte kot samostojni upravičenec ali z omejenim številom slovenskih partnerjev, ki so ključnega pomena za imeplementacijo projekta. Specifični cilj: V obdobju 2022-2027 je cilj NIJZ sodelovati pri 10 večjih projektih iz Evropske kohezijske politike 2021-2027 in/ali Načrta za okrevanje in odpornost (kjer projektni proračun presega 400.000 EUR). Vsebine projektnih prijav se določijo na podlagi sprejetga načrta dela za tekoče leto.